

Τάσος Ανθουλιάς

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Μια προσπάθεια να παρουσιαστεί η Ιστορία της Ελλάδας
από την Παλαιολιθική μέχρι την Ελληνιστική περίοδο.

ΧΕΛΙΔΟΝΙ 2023

ΠΑΛΑΙΟΛΙΘΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

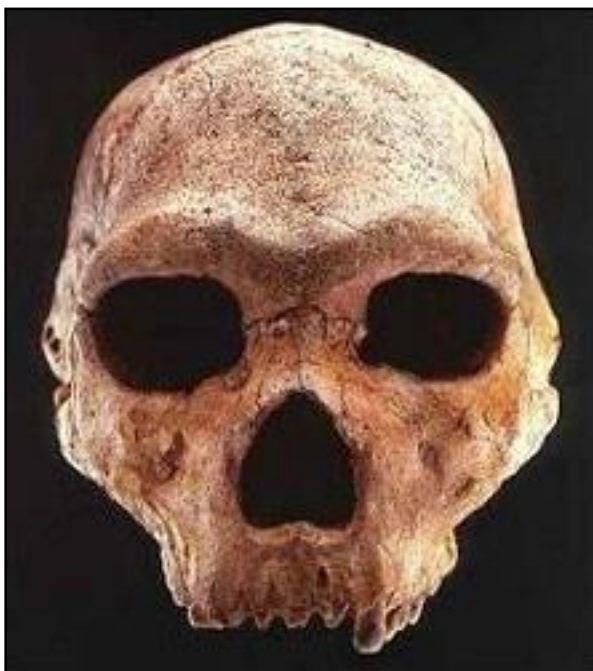
Παρόλο που η έρευνα της παλαιολιθικής περιόδου άργησε να ξεκινήσει στην Ελλάδα (δεκαετία 1960), γρήγορα απέδωσε καρπούς και είναι σήμερα γνωστές γύρω στις 75 αρχαιολογικές θέσεις της παλαιολιθικής περιόδου. Οι θέσεις αυτές είναι διασπαρμένες σε όλη την ηπειρωτική Ελλάδα και τα νησιά. Οι περισσότερες εντοπίζονται στην Ήπειρο. Οι παλαιολιθικές θέσεις είναι κυρίως υπαίθριες ή σπηλιές κοντά σε λίμνες ή ποτάμια. Τα ευρήματα είναι κυρίως λίθινα εργαλεία και όπλα. Σπανιότερα είναι τα οστά ή από πυριτόλιθο εργαλεία. Λίγοι επίσης είναι οι σκελετοί που έχουν βρεθεί.

Τα αρχαιότερα ίχνη ανθρώπινης κατοίκησης στη σημερινή Ελλάδα ανακαλύφθηκαν στο **Σπήλαιο Πετραλώνων** στη Χαλκιδική της Μακεδονίας και χρονολογούνται πριν από περισσότερα από 300.000 χρόνια.

Η αξία του ευρήματος και η μοναδικότητά του έδωσαν αφορμή σε μια σειρά εργασιών μέσα και έξω από το σπήλαιο. Διενεργήθηκαν ανασκαφές στο σπήλαιο από τον (παλαιο)ανθρωπολόγο Άρη Πουλιανό.

Στις δημοσιεύσεις του Πουλιανού για το σπήλαιο γίνεται λόγος για λίθινα και οστείνια εργαλεία. Τα ευρήματα είναι σπουδαιότατα και αποτελούν τις πρώτες μαρτυρίες κατοίκησης του ελληνικού γεωγραφικού χώρου. Στο σπήλαιο βρέθηκαν απολιθώματα ζώων πολλών ειδών.

Το ανθρώπινο κρανίο που ανακαλύφθηκε και ανήκει μάλλον σε Νεάντερταλ ήταν κολλημένο και καλυμμένο από έναν σταλαγμίτη 23 εκ. πάνω από το έδαφος, ενώ στο ίδιο το έδαφος υπήρχε ο σκελετός του.

Το *Σπήλαιο Απήδημα* βρίσκεται δυτικά της Αρεόπολης, στην δυτική απόκρημνη παραλία της Μάνης, στον νομό Λακωνίας της Πελοποννήσου. Ανασκαφές στο σπήλαιο έχουν αποδώσει σημαντικότερα αρχαιολογικά και ανθρωπολογικά ευρήματα, όπως δύο κρανία.

Από τα δύο περίφημα απολιθωμένα κρανία που βρέθηκαν στο σπήλαιο το ένα ανήκει αναμφίβολα σε έναν *Homo sapiens* που ζούσε εκεί πριν από περίπου 200 χιλιάδες χρόνια. Ουσιαστικά είναι το πρώτο κρανίο *Homo sapiens* που βρέθηκε εκτός Αφρικής.

Το *Σπήλαιο Φράγγθι* βρίσκεται στην βόρεια ακτή του κόλπου της Κοιλιάδας Ερμιονίδας του νομού Αργολίδας στην Πελοπόννησο. Είναι ένα από τα σημαντικότερα σπήλαια της Ευρώπης και της Ανατολικής Μεσογείου. Το σπήλαιο έχει βάθος 150 μέτρα και πλάτος εισόδου 30 μέτρα.

Πρώτα κατοικήθηκε από τον άνθρωπο του Νεάντερταλ και μετά από τον *Homo sapiens* την περίοδο μετά από το 30.000 π.Χ. Υπάρχουν ενδείξεις ότι το σπήλαιο κατοικείτο συνεχώς από το 20.000 μέχρι το 3.000 π.Χ., οπότε και γκρεμίστηκε.

Η πιο σημαντική ανακάλυψη θεωρείται ο σκελετός. Πρόκειται για τον αρχαιότερο πλήρη σκελετό στην Ελλάδα 10.000 - 8.000 χρόνια παλαιό. Ήταν άνδρας 25 χρονών με ύψος 1,56 που δέχτηκε ισχυρό χτύπημα στο κεφάλι.

ΜΕΣΟΛΙΘΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Οι μεσολιθικές θέσεις που βρέθηκαν στην Ελλάδα ήταν περιορισμένες γιατί οι περισσότερες βρίσκονται κοντά στην ακτή. Πάντως, το σπήλαιο Φράγγχι, τα σπήλαια Καλαμάκια, το Ασπροχάλικο και η Θεόπετρα είναι από τις σημαντικότερες μεσολιθικές τοποθεσίες στην Ελλάδα και στη Νοτιοανατολική Ευρώπη που κατοικούνταν σχεδόν αδιάκοπα σε όλη τη Μεσολιθική περίοδο.

Τα *Σπήλαια στα Καλαμάκια* είναι μια σειρά σπηλαίων στην ανατολική ακτή της Μάνης, δίπλα στη θάλασσα. Από τις ανασκαφικές εργασίες ήρθαν στο φως λίθινα εργαλεία, πλούσια υπολείμματα πανίδας καθώς και ανθρώπινα υπολείμματα. Τα ανθρώπινα υπολείμματα ανήκουν σε τουλάχιστον 8 πρόσωπα και περιλαμβάνουν κυρίως δόντια και τμήματα κρανίων.

Το *Σπήλαιο Ασπροχάλικο* βρίσκεται στον νομό Πρέβεζας στην Ήπειρο, στη δυτική όχθη του ποταμού Λούρου. Το χρησιμοποιούσαν ομάδες ανθρώπων, οι οποίοι κυνηγούσαν θηράματα (δηλαδή ήταν τροφοσυλλέκτες) κοντά στον Λούρο, όπου τα ζώα πήγαιναν να πιουν νερό. Στη συνέχεια ανέβαιναν στο μικρό ύψωμα του Ασπροχάλικου και υπό τη σκιά των πελώριων βράχων έψηναν και έτρωγαν τα θηράματα.

Πέραν των λίθινων εργαλείων χρησιμοποιούσαν και οστέινα εργαλεία.

Το *Σπήλαιο της Θεόπετρας* βρίσκεται στη Θεσσαλία κοντά στην Καλαμπάκα. Τα ευρήματα περιλαμβάνουν έναν τεχνητό πέτρινο τοίχο που στέκεται ακόμα και σήμερα, ο οποίος χτίστηκε περίπου το 21.000 π.Χ. Είναι το παλαιότερο γνωστό παράδειγμα τεχνητής κατασκευής. Το τείχος πιστεύεται ότι χτίστηκε για να προστατεύει τους κατοίκους του από τους ψυχρούς ανέμους στο απόγειο της τελευταίας εποχής των παγετώνων.

ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Η Νεολιθική περίοδος στην Ελλάδα ξεκινάει από 7.000 π.Χ. και φτάνει στα 3.000 π.Χ., οπότε αρχίζει η εποχή του χαλκού. Ξεκινάει με την εξάπλωση της γεωργίας και την ανάπτυξη των πρώτων οργανωμένων οικισμών. Οι κάτοικοι προχώρησαν σε διάφορες καλλιέργειες (σιτάρι, κριθάρι, φακές και μπιζέλια), ασχολήθηκαν με το ψάρεμα, το κυνήγι, την κτηνοτροφία (δηλαδή εκτροφή βοοειδών, χοίρων, προβάτων, σκύλων και κατσίκιών), ανέπτυξαν εργαλεία (δηλαδή λεπίδες από πυριτόλιθο και οψιανό) και έφτιαξαν κοσμήματα από πηλό, κοχύλια, κόκαλα και πέτρες.

Η **Κνωσός** άρχισε να κατοικείται γύρω στο 7000 π.Χ., καθιστώντας την τον παλαιότερο γνωστό οικισμό στην Κρήτη. Η κατοίκηση συνεχίζεται στην προανακτορική περίοδο (3000-1900 π.Χ.), στο τέλος της οποίας ο χώρος ισοπεδώνεται για την ανέγερση ενός μεγάλου ανακτόρου. Το πρώτο αυτό ανάκτορο καταστρέφεται, πιθανότατα από σεισμό, το 1700 π.Χ. περίπου. Δεύτερο, μεγαλοπρεπέστερο ανάκτορο ανεγείρεται πάνω

στα ερείπια του παλαιού. Μετά από μερική καταστροφή γύρω στο 1450 π.Χ., οι Μυκηναίοι εγκαθίστανται στην Κνωσό. Το ανάκτορο καταστρέφεται οριστικά περί το 1355 π.Χ. από μεγάλη πυρκαγιά. Ο χώρος που καλύπτει κατοικείται ξανά από την ύστερη μυκηναϊκή περίοδο μέχρι τα ρωμαϊκά χρόνια.

Στο ανάκτορο της Κνωσού έχουν γίνει ευρείας έκτασης αναστηλώσεις από τον αρχαιολόγο Sir Arthur Evans. Ήταν πολύοροφο και κάλυπτε έκταση 20.000 τ.μ. Εντύπωση προκαλούν η ποικιλία των δομικών υλικών, τα χρωματιστά κονιάματα, οι ορθομαρμαρώσεις και οι τοιχογραφίες που κοσμούν δωμάτια και διαδρόμους.

Σχετικά με την Κνωσό αναπτύχθηκαν δύο μεγάλες μυθολογικές ιστορίες: α) Δαίδαλος και Ίκαρος και β) Μινώταυρος.

Το ηφαιστειακό νησί της *Μήλου* είχε επισκέψεις για την εκμετάλλευση του οψιανού του για την κατασκευή εργαλείων και όπλων από τη Μεσολιθική ως την ύστερη Νεολιθική περίοδο. Οι φυσικοί πόροι από τη Μήλο μεταφέρονταν σε τεράστιες αποστάσεις σε όλο το Αιγαίο, την ηπειρωτική Ελλάδα και πιθανώς μέχρι την Αίγυπτο. Δεν υπάρχουν μαρτυρίες οικισμών στη

Μήλο μέχρι την Τελική Νεολιθική (4000 π.Χ.). Η εκμετάλλευση του οψιανού φαίνεται να γίνεται από ομάδες διαφορετικών ανθρώπων που πηγαίνουν κατά διαστήματα στο νησί.

Το *Σέσκλο* είναι ένας από τους αρχαιότερους νεολιθικούς οικισμούς της Θεσσαλίας (κοντά στον Βόλο), που κατοικήθηκε για πρώτη φορά γύρω στο 6800 π.Χ. και περιορίστηκε γύρω από την Ακρόπολη περίπου στο 4.400 π.Χ. Κατά την 6η χιλιετία π.Χ. ο οικισμός παραμένει αραιοκατοικημένος. Πάνω στο λόφο χτίζονται τα πρώτα σπίτια, με λίθινα θεμέλια, τοίχους από πλιθιά, δάπεδα από πατημένο πηλό, ενώ ανάμεσα στα οικήματα αναπτύσσονται ενδιάμεσοι ανοικτοί χώροι για τις καθημερινές οικοτεχνικές δραστηριότητες των κατοίκων.

Κατά την 5η χιλιετία π.Χ. ο οικισμός απέκτησε μεγάλη έκταση. Η περίοδος αυτή ταυτίζεται με τον "Πολιτισμό του Σέσκλου", θεωρείται η κλασική εποχή της νεολιθικής τέχνης στη Θεσσαλία και χαρακτηρίζεται από την αρχιτεκτονική οργάνωση του οικισμού και τη βελτίωση της τεχνικής όπτησης της κεραμικής, που επιτυγχάνει θαυμάσια χρώματα.

Στα τέλη της Νεολιθικής Εποχής η κατοίκηση περιορίστηκε στον χώρο της Ακρόπολης, όπου κτίζεται ένα μεγάλο οίκημα. Τα υπόλοιπα κτίρια διατάσσονται γύρω από αυτό.

Το *Διμήνι* ήταν προϊστορικός οικισμός που ξεκίνησε το 4.800 π.Χ. περίπου (δηλαδή αργότερα από το *Σέσκλο*) και βρίσκεται και αυτό κοντά στον Βόλο. Το *Διμήνι* μας προσφέρει την πιο ολοκληρωμένη εικόνα ενός νεολιθικού οικισμού που βρέθηκε μέχρι σήμερα και επιπρόσθετα μας δίνει την πληροφορία μιας ειδικά

οχυρωμένης ακρόπολης με τους διαδοχικούς περιβόλους, ενώ παράλληλα χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη ενός μοναδικού αρχιτεκτονικού σχεδίου.

Ο πολιτισμός του είναι γνωστός για τα αφηρημένα ζωγραφιστά αγγεία του.

Η *Νέα Νικομήδεια* είναι ένα χωριό κοντά στη Βέροια. Είναι γνωστό για τον νεολιθικό οικισμό που είναι εκεί, ο οποίος ξεκίνησε περίπου το 6.000 π.Χ. Είχε τετραγωνικές κατοικίες που κατασκευάστηκαν –όπως και οι περισσότερες κατασκευές σε όλη τη Νεολιθική βόρεια Ελλάδα– από ξυλεία σε ξύλινο πλαίσιο.

Τα αντικείμενα που ανακαλύφθηκαν στην περιοχή περιλαμβάνουν πήλινα ειδώλια, σφραγίδες για τον στολισμό του σώματος, κρεμαστά κοσμήματα σε σχήμα βατράχου κλπ.

Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΧΑΛΚΟΥ

Κυκλαδικός πολιτισμός

Την ονομασία Κυκλάδες χρησιμοποίησαν οι αρχαίοι Έλληνες συγγραφείς για να χαρακτηρίσουν το πυκνό σύμπλεγμα των μικρών νησιών στο κέντρο του Αιγαίου πελάγους, τα οποία φαίνονται να σχηματίζουν έναν νοητό κύκλο γύρω από το ιερό νησί τους και τόπο λατρείας του Απόλλωνα, τη **Δήλο**. Τα νησιά αυτά υπήρξαν το λίκνο ενός σημαντικού πολιτισμού, του λεγόμενου Κυκλαδικού πολιτισμού, που άνθησε από την 3η χιλιετία π.Χ., δηλαδή από την αρχή της εποχής του χαλκού στην Ελλάδα.

Ο σημαντικός κυκλαδικός πολιτισμός είναι περισσότερο γνωστός για τα σχηματικά, επίπεδα γλυπτά του σκαλισμένα σε καθαρό λευκό μάρμαρο των νησιών αιώνες πριν από την εμφάνιση του μεγάλου Μινωικού πολιτισμού της Μέσης Εποχής του Χαλκού στην Κρήτη.

Στη 2η χιλιετία π.Χ. οι Κυκλάδες έχουν επαφές με την ηπειρωτική Ελλάδα αρχικά και στη συνέχεια με την Κρήτη. Οι οικισμοί μεγαλώνουν, τα κτίρια είναι πιο σύνθετα και επιβλητικά. Περίπου το 1600 π.Χ., όταν μεγάλοι κυκλαδικοί οικισμοί καταστρέφονται από σεισμό, οι Κυκλάδες περνούν στη σφαίρα επιρροής της μινωικής Κρήτης, που γνωρίζει τότε τη μεγαλύτερη ακμή της.

Μινωικός πολιτισμός

Ο Μινωικός πολιτισμός ήταν ένας πολιτισμός της Εποχής του Χαλκού στο νησί της Κρήτης και σε άλλα νησιά του Αιγαίου. Άνθισε από το 3000 π.Χ. έως το 1450 π.Χ. Μετά από μια μακρά περίοδο παρακμής έληξε τελικά περίπου το 1100 π.Χ. Αντιπροσωπεύει τον πρώτο προηγμένο πολιτισμό της Ευρώπης, ο οποίος άφησε πίσω

του μεγάλα οικοδομικά συγκροτήματα, εργαλεία, έργα τέχνης, συστήματα γραφής και ένα εκτεταμένο εμπορικό δίκτυο. Ο όρος «μινωικός» προέρχεται από τον μυθικό βασιλιά Μίνωα και επινοήθηκε από τον Βρετανό αρχαιολόγο Άρθουρ Έβανς, ο οποίος συνέδεσε την Κνωσό με τον λαβύρινθο και τον Μινώταυρο.

Η νεολιθική περίοδος στη Κρήτη αρχίζει περίπου το 7000 π.Χ. Κατά τον Έβανς η Κρήτη αποικίστηκε από λαούς της Μέσης Ανατολής. Μαρτυρία για τη κατοίκηση αυτής της περιόδου είναι η Κνωσός. Οι πρώτοι άποικοι έφεραν μαζί τους τις δομές μιας πλήρως αναπτυγμένης καλλιεργητικής κοινωνίας και την πρωτογλώσσα από την οποία προέκυψαν τα μεταγενέστερα γλωσσικά ιδιώματα του νησιού. Πολύ λίγες τοποθεσίες είναι γνωστές για μια περίοδο 2.500 χρόνων.

Τα πρώτα κτήρια στην περίοδο μετά το 2.000 π.Χ. που αναφέρονται ως «ανάκτορα» χτίστηκαν στις αρχαιολογικές θέσεις της Κνωσού, των Μαλίων, της Ζάκρου και της Φαιστού. Από αρχιτεκτονικής άποψης είναι μνημειακές κατασκευές διατεταγμένες γύρω από μια κεντρική αυλή, με λιθόστρωτη δυτική αυλή και εξελιγμένες τεχνικές οικοδόμησης, όπως οι λίθινοι ορθοστάτες.

Πινακίδες Γραμμικής Α και Γραμμικής Β γραφής βρέθηκαν στη Φαιστό κυρίως. Στη Φαιστό επίσης χρησιμοποιήθηκαν πήλινες σφραγίδες για τον άμεσο έλεγχο των αποθηκευτικών χώρων και των ίδιων των δοχείων.

Οι Μινωίτες εκτρέφαν βοοειδή, πρόβατα, χοίρους και κατσίκες και καλλιεργούσαν σιτάρι, κριθάρι, ρεβίθια και αμπέλια για τα σταφύλια τους. Οι Μινωίτες εξημέρωναν και τις μέλισσες. Τα λαχανικά, όπως το μαρούλι, το σέλινο, τα σπαράγγια και τα καρότα φύτευαν άγρια στην Κρήτη. Η αχλαδιά και η ελιά ήταν επίσης αυτοφυή. Από την Αίγυπτο εισήχθησαν φοίνικες για τις χουρμάδες του; και ροδιές από την Εγγύς Ανατολή.

Τα ταυροκαθάψια ήταν άθλημα της μινωικής εποχής, στο οποίο ο αθλητής εκτελούσε άλματα πάνω από έναν ταύρο. Έχουν βρεθεί αρκετές παραστάσεις (τοιχογραφίες και αγαλματίδια). Τα παιχνίδια με ταύρους στη Μινωική Κρήτη έφτασαν σε πολύ υψηλό επίπεδο δεξιοτεχνίας.

Στην Κνωσό βρέθηκε το πρώτο επιτραπέζιο παιχνίδι, το Ζατρίκιο, το οποίο είναι το αρχαιότερο είδος σκακιού.

Το μαλλί προβάτων ήταν η κύρια ίνα που χρησιμοποιούσαν οι Μινωίτες για την κατασκευή ενδυμάτων. Υπάρχουν ενδείξεις και για τη χρήση του μεταξιού για την παραγωγή υφασμάτων (βρέθηκαν κουκούλια μεταξοσκώληκα).

Μινύες

Οι Μινύες ήταν προϊστορικό ελληνικό έθνος που κατοικούσε στον Ορχομενό της Βοιωτίας. Οι Μινύες άκμασαν ιδίως κατά το πρώτο μισό της 2ης χιλιετίας π.Χ. και επί μακρό διάστημα έτσι ώστε ν' αποκτήσουν πολλές αποικίες. Γενάρχης και επώνυμος ήρωας των Μινύων, όπως σημειώνει ο Πausανίας, ήταν ο Μινύας του οποίου τον τάφο (θησαυρό) είχε δει και αυτός ο ίδιος.

Σήμερα έχει γίνει αποδεκτό ότι οι Μινύες που εγκαταστάθηκαν στον Ορχομενό της Βοιωτίας υπήρξε έθνος δραστήριο και ιδίως ναυτικό που ανέπτυξε εμπορικές σχέσεις με άλλα ελληνικά φύλα, με συνέπεια να αποκτήσει μεγάλο πλούτο και ισχύ.

Θεωρείται ότι η Αργοναυτική εκστρατεία ήταν δημιούργημα των Μινύων της Θεσσαλίας στα πλαίσια των μεγάλων τότε επιχειρήσεων-μετακινήσεων και δημιουργίας νέων αποικιών που σημειώθηκαν την εποχή εκείνη.

Σημαντικότερες αποικίες των Μινύων ήταν στην Τέω, τη Λήμνο, τη Σαντορίνη, την Πύλο, το Ακρωτήριο Ταίναρο αλλά και η Μινώα Αμοργού στον λόφο πάνω από το λιμάνι Καταπόλων, κ.ά. που όλες είναι παράλιες ή νήσοι Αιγαίου.

Μυκηναϊκός πολιτισμός

Ο Μυκηναϊκός Πολιτισμός αφορά τον πολιτισμό της Ύστερης Εποχής του Χαλκού, που αναπτύχθηκε από το 1.700 ως το 1.100 π.Χ. κυρίως στην κεντρική, νότια ηπειρωτική και νησιωτική Ελλάδα. Αντιπροσωπεύει τον πρώτο εξελιγμένο και ξεχωριστό ελληνικό πολιτισμό στην ηπειρωτική Ελλάδα, με τα παλάτια, την αστική οργάνωση, τα έργα τέχνης και το σύστημα γραφής (Γραμμική Β).

Το επίθετο «Μυκηναϊκός» προέρχεται από την πρώτη αρχαιολογική θέση στην οποία εντοπίστηκε, τις Μυκήνες της Αργολίδας, που αποτελούν και ένα από τα σημαντικότερα κέντρα του.

Το επονομαζόμενο «Προσωπείο του Αγαμέμνονα» (1.600 π.Χ.) είναι ίσως το διασημότερο τεχνούργημα του μυκηναϊκού πολιτισμού.

Τον γεωγραφικό πυρήνα του μυκηναϊκού κόσμου συγκροτεί η νότια ηπειρωτική Ελλάδα με την Πελοπόννησο, την ανατολική Στερεά Ελλάδα (Αττική, Βοιωτία) και την Εύβοια. Ιδιαίτερη συγκέντρωση αρχαιολογικών θέσεων, στις οποίες περιλαμβάνονται και ανακτορικές ακροπόλεις, παρουσιάζουν η Αργολίδα και η Μεσσηνία, που μπορούν να θεωρηθούν τα δύο αρχαιότερα και σημαντικότερα κέντρα του Μυκηναϊκού Πολιτισμού.

Από τη μυκηναϊκή αρχιτεκτονική είναι γνωστές οχυρές ακροπόλεις, που περιλαμβάνουν ανάκτορα, ταφικά μνημεία και τείχη. Οι Έλληνες της πρώτης χιλιετίας π.Χ. αισθάνονταν δέος βλέποντας τα ερείπια των μυκηναϊκών ακροπόλεων και απέδιδαν την κατασκευή τους στους Κύκλωπες. Από εκεί προήλθε ο χαρακτηρισμός των μυκηναϊκών τειχών ως «κυκλώπειων».

Στην ταφική αρχιτεκτονική κυριαρχούν τρεις τύποι τάφων: ο λακκοειδής, ο θαλαμωτός και ο θολωτός. Οι θολωτοί τάφοι συγκαταλέγονται χωρίς αμφιβολία στα πιο λαμπρά και εντυπωσιακά αρχιτεκτονήματα του Μυκηναϊκού Πολιτισμού. Χαρακτηριστικός είναι ο ονομαζόμενος θολωτός τάφος του Αγαμέμνονα.

Το ανάκτορο της **Πύλου** ήταν ένα σημαντικό και εντυπωσιακό ανάκτορο. Με βάση κάποια ευρήματα έγινε μια εικονική αναπαράστασή του.

Το Μυκηναϊκό πάνθεον περιλάμβανε ήδη πολλές θεότητες που συναντήθηκαν στη συνέχεια στην Κλασική Ελλάδα, αν και είναι δύσκολο να προσδιοριστεί αν αυτές οι θεότητες είχαν τα χαρακτηριστικά και τις ευθύνες που θα τους αποδίδονταν σε μεταγενέστερες περιόδους. Ο Ποσειδώνας φαίνεται ότι κατείχε προνομακλή θέση.

Στην ελληνική μυθολογία, ο **Τρωικός πόλεμος** διεξήχθη κατά της πόλης της Τροίας από τους Έλληνες αφού ο Πάρις της Τροίας πήρε την Ελένη από τον σύζυγό της Μενέλαο, βασιλιά της Σπάρτης. Ο πόλεμος φαίνεται να έγινε περίπου το 1.250 π.Χ., αλλά δεν υπάρχουν γραπτά ντοκουμέντα εκτός από την περιγραφή του

Ομήρου στην «Ιλιάδα» που έγινε τον 8ο αιώνα π.Χ. στηριγμένη στις προφορικές παραδόσεις.

Η πόλη Ίλιον είναι η σημερινή ονομασία της πόλης που βρίσκεται στην περιοχή στην οποία επιτέθηκαν οι Μυκηναίοι και υπάρχουν κάποια ερείπια της Τροίας που ήταν τότε μια πλούσια πόλη.

Μετά το 1.100 π.Χ. ο Μυκηναϊκός πολιτισμός αρχίζει να παρακμάζει. Και ακολουθούν τρεις αιώνες, οι λεγόμενοι σκοτεινοί αιώνες (γιατί δεν υπάρχουν άμεσες πηγές γι' αυτή την εποχή) και είναι η μεταβατική περίοδος μέχρι την Αρχαϊκή εποχή.

ΟΙ ΣΚΟΤΕΙΝΟΙ ΑΙΩΝΕΣ

Η περίοδος αυτή, που διαρκεί περίπου από το 1.100 π.Χ. μέχρι το 750 π.Χ., είναι γνωστή και με άλλες ονομασίες, όπως ομηρική εποχή, γεωμετρική εποχή (λόγω των αλλαγών που σημειώνονται περί το 1050 π.Χ. στην τεχνοτροπία της κεραμικής) και εποχή του σιδήρου (καθώς από το 1100 π.Χ. και εξής γενικεύεται η χρήση του υλικού αυτού για την κατασκευή όπλων ή σκευών).

Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου έγιναν μεγάλες μετακινήσεις και στο εσωτερικό της Ελλάδας και στα παράλια της Μικράς Ασίας. Οι **Δωριείς**, που γνώριζαν την επεξεργασία του σιδήρου, με πιθανή αφετηρία περιοχές της Ηπείρου και της Δυτικής Μακεδονίας μετακινήθηκαν νοτιότερα και σχημάτισαν ένα ισχυρό κράτος στην περιοχή της Στερεάς Ελλάδας.

Μετά την εδραίωση τους στην περιοχή της Στερεάς οι Δωριείς οργάνωσαν εκστρατεία κατά των πλούσιων και ισχυρών βασιλείων των Αχαιών στην Πελοπόννησο. Σύμφωνα με την παράδοση για να περάσουν στην Πελοπόννησο από το στενό του Ρίου-Αντίρριου ναυπήγησαν στόλο στην περιοχή και απ' αυτό το γεγονός η τοποθεσία αυτή ονομάστηκε Ναύπακτος.

Αργότερα οι Δωριείς αποίκησαν την Κύπρο, την Κρήτη και τα Δωδεκάνησα.

Πληθυσμοί της Θεσσαλίας μετά την απώλεια των περιοχών τους κατέφυγαν στις περιοχές του Βορειοανατολικού Αιγαίου και εγκαταστάθηκαν αρχικά στη Λέσβο και την Τένεδο. Οι πληθυσμοί αυτοί ονομάστηκαν αργότερα **Αιολείς**. Τα επόμενα χρόνια αποίκισαν την απέναντι Μικρασιατική ακτή η οποία ονομάστηκε Αιολίδα. Ο Ηρόδοτος αναφέρει την ίδρυση δώδεκα πόλεων στο τμήμα αυτό της Μικρασιατικής ακτής, μεταξύ των οποίων και τη Σμύρνη. Και οι **Ίωνες** αποίκισαν τη Μικρασιατική ακτή της Ιωνίας.

Σημαντικό στοιχείο της εποχής αυτής είναι η έναρξη χρήσης της Ελληνικής αλφαβητικής γραφής. Χαρακτηριστικό δείγμα είναι το λεγόμενο «ποτήρι του Νέστωρα».

Η ΑΡΧΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ

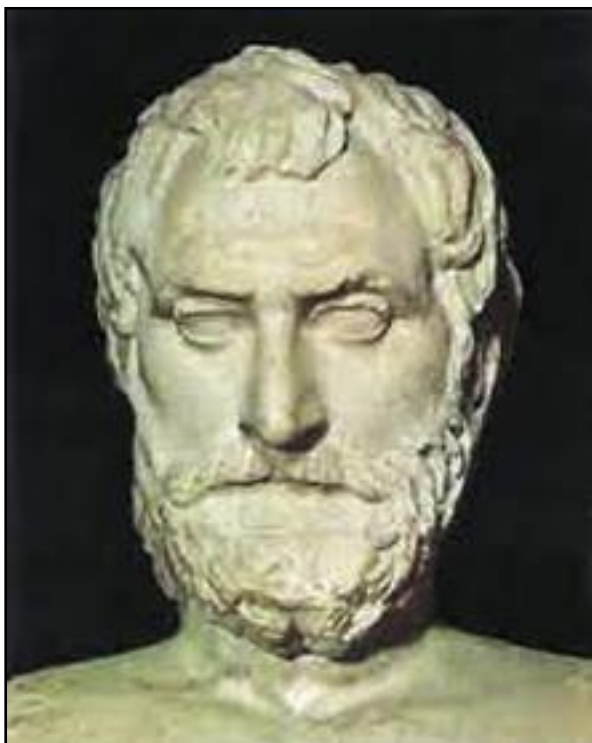

Η αρχαϊκή Ελλάδα ήταν η περίοδος της ελληνικής ιστορίας που διήρκεσε από το 800 π.Χ. ως τη δεύτερη Περσική εισβολή στην Ελλάδα το 480 π.Χ. Η Αρχαϊκή ακολούθησε τη Σκοτεινή περίοδο και τη διαδέχτηκε η Κλασική περίοδος. Στην αρχαϊκή περίοδο οι Έλληνες εγκαταστάθηκαν στη Μεσόγειο και στη Μαύρη Θάλασσα – μέχρι τη Μασσαλία στα δυτικά και την Τραπεζούντα στα ανατολικά. Αυτή την περίοδο

ήταν μέρος ενός εμπορικού δικτύου που κάλυπτε ολόκληρη τη Μεσόγειο.

Η αρχαϊκή περίοδος ξεκίνησε με μια μαζική αύξηση του ελληνικού πληθυσμού και με σημαντικές αλλαγές που κατέστησαν τον ελληνικό κόσμο στα τέλη του 8ου αιώνα π.Χ. εντελώς αγνώριστο από την αρχή του.

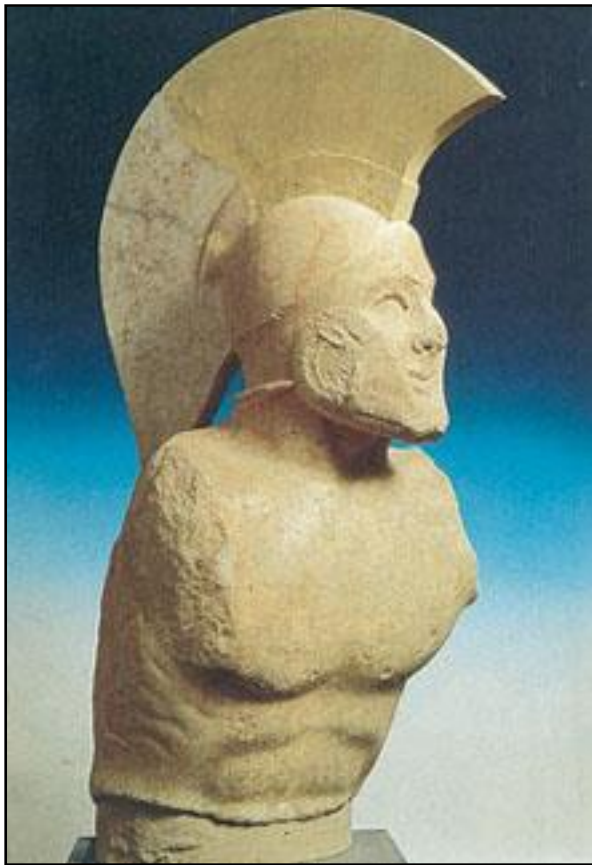
Έγινε μια «δομική επανάσταση» που καθιέρωσε τις χαρακτηριστικές ελληνικές πόλεις-κράτη.

Στο μεγαλύτερο τμήμα του ελληνικού κόσμου καταργείται η βασιλεία. Εξάιρεση ήταν οι Μακεδόνες, οι οποίοι διατήρησαν τον θεσμό της βασιλείας μέχρι την κατάλυση του κράτους τους το 168 π.Χ.

Στην Αθήνα ο **Σόλων** (639-559 π.Χ.) νομοθετεί την ταξική κατάταξη των πολιτών (ανάλογα με το εισόδημά τους) και τη συμμετοχή τους στη διακυβέρνηση των κοινών και στη συγκρότηση του στρατού. Δημιουργείται η Εκκλησία του Δήμου και το δικαστήριο της Ηλιαίας

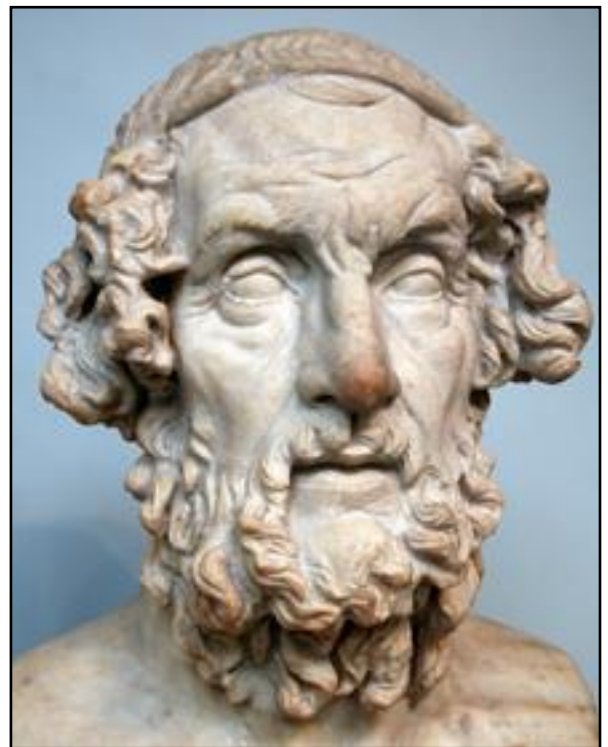

Οι Σπαρτιάτες αντιμετώπισαν το πρόβλημα έλλειψης καλλιεργήσιμης γης διαφορετικά από τις άλλες πόλεις-κράτη: αντί να ιδρύσουν αποικίες στο εξωτερικό, κατέλαβαν τη γειτονική Μεσσηνία, υποδούλωσαν τους Μεσσήνιους, που έγιναν είλωτες, και έτσι βρήκαν καλλιεργήσιμη γη. Οι είλωτες ήταν δούλοι και ανήκαν στην πόλη-κράτος.

Ο *Λυκούργος* έφτιαξε την πόλη-κράτος της Σπάρτης. Οργάνωσε επίσης το πολίτευμά της που ήταν ολιγαρχικό, με ιδιαίτερα όμως χαρακτηριστικά. Στις αρχές του 5ου αιώνα π.Χ. η Σπάρτη είχε γίνει η μεγαλύτερη στρατιωτική δύναμη του ελληνικού κόσμου.

Ο *Όμηρος* ήταν αρχαίος Έλληνας ποιητής και ο πρώτος μεγάλος δημιουργός της ευρωπαϊκής και δυτικής λογοτεχνίας. Είναι ο ποιητής των έργων της *Ιλιάδας* και της *Οδύσσειας*, από τα πρώτα κείμενα της Ιστορικής περιόδου της αρχαίας Ελλάδας, γνωστών ως «Ομηρικών Επών». Η *Ιλιάδα* αναφέρεται στις 51 αποφασιστικής σημασίας τελευταίες ημέρες του πολέμου της Τροίας, ο οποίος συνολικά διήρκεσε, σύμφωνα με τον μύθο, 10 χρόνια. Η *Οδύσσεια* περιγράφει τον δεκαετή αγώνα του Οδυσσέα για την επιστροφή στην πατρίδα του Ιθάκη μετά την κατάληψη της Τροίας. Πιστεύεται ότι αυτά τα δύο έργα συντέθηκαν κάποια στιγμή στο τέλος του 8ου ή στις αρχές του 7ου αιώνα π.Χ. Τα ομηρικά έπη αποτέλεσαν ένα πολύ σημαντικό στοιχείο της αρχαίας ελληνικής παιδείας. Για τον Πλάτωνα, ο Όμηρος ήταν εκείνος ο οποίος εκπαίδευσε την Ελλάδα). Η επιρροή των ομηρικών επών στον δυτικό πολιτισμό ήταν μεγάλη.

Τα παλαιότερα ευρήματα στην περιοχή των **Δελφών** χρονολογούνται στη νεολιθική εποχή. Από τον 8ο αιώνα, όταν πλέον επικράτησε η λατρεία του Απόλλωνα, το ιερό των Δελφών απέκτησε ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στον αρχαίο ελληνικό κόσμο, ενώ η επιρροή του εξαπλώθηκε σταδιακά σε ένα μεγάλο τμήμα του ευρύτερου χώρου της ανατολικής Μεσογείου. Λόγω του μεγάλου κύρους του μαντείου, οι ελληνικές

πόλεις κατέφευγαν σ' αυτό για να βοηθηθούν στη λήψη σημαντικών αποφάσεων.

Οι θεοί έστειλαν δύο αετούς, έναν από την Ανατολή και έναν από τη Δύση, οι οποίοι συναντήθηκαν στους Δελφούς και γι' αυτό εκεί ήταν το κέντρο του κόσμου, όπως φαίνεται στη φωτογραφία.

Η Πυθία ήταν το διάμεσο, με το οποίο επικοινωνούσε ο Απόλλων και έδινε τους χρησμούς, που καταγράφονταν και ερμηνεύονταν από τους ιερείς.

Η **Ολυμπία**, υπήρξε ιερό της αρχαίας Ελλάδας αφιερωμένο στον Δία. Ήταν ο τόπος διεξαγωγής των Ολυμπιακών Αγώνων. Η Ολυμπία ονομαζόταν Άλτις, δηλαδή ιερό άλσος. Υπάρχουν ίχνη ανθρώπινης παρουσίας από τη Νεολιθική περίοδο. Αρχικά υπήρξε οικισμός αγροτικός και σταδιακά εξελίχθηκε στο μεγαλύτερο θρησκευτικό κέντρο του αρχαίου κόσμου. Εκεί βρισκόταν

για περίπου χίλια χρόνια το χρυσελεφάντινο άγαλμα του Διός, έργο του Φειδία, το οποίο ήταν γνωστό στην αρχαιότητα ως ένα από τα επτά θαύματα του κόσμου.

Οι Αρχαίοι **Ολυμπιακοί Αγώνες**, ήταν αθλητικοί αγώνες μεταξύ αγωνιζόμενων από τις ελληνικές πόλεις της αρχαιότητας και οι σημαντικότεροι από τους πανελλήνιους αγώνες της Αρχαίας Ελλάδας. Διεξάγονταν στην Αρχαία Ολυμπία κάθε τέσσερα έτη από το 776 π.Χ. και διοργανώνονταν ως το 392 μ.Χ. όταν ο Βυζαντινός αυτοκράτορας Θεοδόσιος Α΄ τους κατήργησε οριστικά.

Η ιερή εκχειρία όριζε σε όλες τις ελληνικές πολιτείες τη μη κατάκτηση της Ολυμπίας αλλά και τη διακοπή κάθε πολεμικής εχθροπραξίας όταν άρχιζε η περίοδος των αγώνων.

Ένα σημαντικό γεγονός της αρχαϊκής περιόδου είναι η αρχή της χρήσης του **νομίσματος**. Τα αρχαιότερα νομίσματα που κόπηκαν από ελληνική πόλη ανακαλύφθηκαν στο Αρτεμίσιο της Εφέσου και χρονολογούνται στα μέσα του 7ου αιώνα π.Χ.

Η ανάπτυξη της **τέχνης** κατά την Αρχαϊκή εποχή έδωσε μεγάλη έμφαση στους κούρους και στις κόρες, μεγάλα αγάλματα που απεικόνιζαν ανδρικές και γυναικείες μορφές αντίστοιχα.

Α΄ Περσικός Πόλεμος (492-490 π.Χ)

Η *Μάχη του Μαραθώνα*, που διεξήχθη τον Αύγουστο ή τον Σεπτέμβριο του 490 π.Χ., αποτελεί σύγκρουση μεταξύ των Ελλήνων (Αθηναίοι και Πλαταιείς) και των Περσών κατά την πρώτη εισβολή των Περσών στην Ελλάδα. Η μάχη έληξε με αποφασιστική νίκη των Ελλήνων – που οφειλόταν στην στρατιωτική ιδιοφυΐα του

Μιλτιάδη– και οι Πέρσες αναγκάστηκαν να φύγουν στην Ασία.

Οι αθηναϊκές πτέρυγες κατέστρεψαν τις περσικές γραμμές και περικύκλωσαν το ισχυρό κέντρο των Περσών – η μάχη έληξε με υποχώρηση του κέντρου των Περσών στα πλοία. Αρκετοί Πέρσες σκοτώθηκαν στους βάλτους, την ύπαρξη των οποίων αγνοούσαν. Οι Αθηναίοι επιτέθηκαν στα περσικά πλοία και κατάφεραν να καταστρέψουν επτά από αυτά.

Όταν οι Αθηναίοι είχαν πληροφορηθεί την απόβαση των Περσών στον Μαραθώνα έστειλαν τον *Φειδιππίδη* (κήρυκα και δρομέα) να ζητήσει βοήθεια από τους Λακεδαιμονίους. Ο Φειδιππίδης πήγε από την Αθήνα στη Σπάρτη σε δύο ημέρες. Μόλις έλαβε την απάντηση των εφόρων της Σπάρτης, πήρε αμέσως τον δρόμο της επιστροφής. Στη συνέχεια, έσπευσε στον Μαραθώνα, όπου έλαβε μέρος στη σύγκρουση. Όταν

αυτή τελείωσε, έτρεξε με τον οπλισμό του, και όντας τραυματίας, να αναγγείλει τη χαρμόσυνη είδηση στους γεμάτους αγωνία συμπολίτες του. Φθάνοντας στην Αθήνα, το μόνο που κατάφερε να ψελλίσει, προτού πέσει νεκρός από την εξάντληση, ήταν η λέξη «νενικήκαμεν».

Το αγώνισμα του μαραθώνιου δρόμου ονομάστηκε έτσι σε ανάμνηση της προσπάθειας του Φειδιππίδη.

Β΄ Περσικός Πόλεμος (480-479 π.Χ)

Οι Πέρσες είχαν χάσει στον Μαραθώνα δέκα χρόνια νωρίτερα, γι' αυτό ετοίμασαν μια δεύτερη εκστρατεία με αρχηγό τον Ξέρξη. Ο Αθηναίος πολιτικός και στρατηγός **Θεμιστοκλής** έπεισε τους Έλληνες να κλείσουν το στενό των Θερμοπυλών. Οι Πέρσες επιτέθηκαν, αλλά οι Έλληνες αντιστάθηκαν για δύο μέρες. Την τρίτη μέρα, ο Εφιάλτης οδήγησε τους Πέρσες πίσω από τους Έλληνες. Τότε ο Λακεδαιμόνιος βασιλιάς **Λεωνίδα** αποδεσμεύει τις συμμαχικές δυνάμεις,

για να οργανωθεί νέα άμυνα των Ελλήνων νοτιότερα, κρατώντας μαζί του στις Πύλες τους θρυλικούς 300 Σπαρτιάτες. Οι Πέρσες τους εξόντωσαν όλους. Η **μάχη των Θερμοπυλών** αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές μάχες στην ελληνική και στην παγκόσμια ιστορία. Κυρίως όμως από ηθική άποψη είναι λαμπρό παράδειγμα αυταπάρνησης, αυτοθυσίας και υπακοής στην πατρίδα.

Στη συνέχεια Θεμιστοκλής έπεισε τους Έλληνες να αντιμετωπίσουν τους Πέρσες στη Σαλαμίνα. Ο Θεμιστοκλής ανάγκασε τον Ξέρξη να επιτεθεί στα Στενά της Σαλαμίνας, όπου η αριθμητική υπεροχή των Περσών ήταν άχρηστη και προβληματική. Ο βασιλιάς Ξέρξης, βέβαιος για τη νίκη, ανέβηκε σε μία πλαγιά του βουνού Αιγάλεω για να παρακολουθήσει τη ναυμαχία.

Στη ναυμαχία ο ελληνικός στόλος πέτυχε μια σημαντική νίκη, αφού κατέστρεψε 300 περσικά πλοία. Μετά τη **Ναυμαχία της Σαλαμίνας**, ο Ξέρξης, μαζί με ένα μεγάλο μέρος του στρατού, επέστρεψε στην Ασία.

Στην αρχαϊκή εποχή υπήρξαν οι τρεις πρώτοι φιλόσοφοι που ξεπερνώντας τη μυθολογία χρησιμοποίησαν τη φυσική φιλοσοφία, δηλαδή την πραγματικότητα. Ήταν οι τρεις Μιλήσιοι φιλόσοφοι: Θαλής, Αναξίμανδρος και Αναξίμενης.

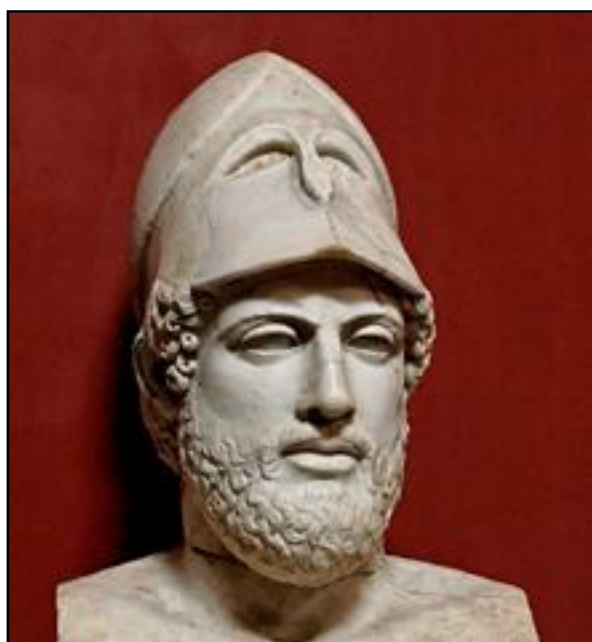
Η ΚΛΑΣΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

Με τον όρο «κλασική εποχή» αναφέρεται η χρονική περίοδος της αρχαίας ελληνικής ιστορίας από το 478 π.Χ. ως το 323 π.Χ., κατά την οποία υπήρξε ραγδαία άνθιση στον χώρο του πολιτισμού.

Αρχικά όλος ο ελληνικός κόσμος οργανώνεται σε συμμαχίες γύρω από το δίπολο Αθήνα-Σπάρτη. Και καταλήγει στην επικράτηση των Μακεδόνων μέχρι τον θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

Οι σημαντικότερες εξελίξεις έλαβαν χώρα στην Αθήνα. Επρόκειτο για πολιτικές εξελίξεις με επί μέρους αλλαγές του πολιτικού συστήματος που είχε εισηγηθεί ο Κλεισθένης. Σημαντικός ηγέτης της Αθήνας από 461 π.Χ. ως 429 π.Χ. ήταν ο **Περικλής**. Ο Περικλής εκμεταλλεύτηκε τη νίκη των ελληνικών δυνάμεων επί των Περσών και την άνοδο της ναυτικής δύναμης της Αθήνας προκειμένου να μετατρέψει τη Δηλιακή Συμμαχία σε «Αθηναϊκή Ηγεμονία», οδηγώντας την πόλη του στη μεγαλύτερη ακμή της ιστορίας της κατά την περίοδο των 14 συνεχόμενων ετών που εκλεγόταν στο αξίωμα του Στρατηγού.

Υπήρξε μεγάλος προστάτης των τεχνών, της λογοτεχνίας και των επιστημών, και ο βασικός υπεύθυνος για το γεγονός ότι η Αθήνα έγινε το πολιτιστικό και πνευματικό κέντρο του αρχαίου κόσμου. Επίσης, σε αυτόν οφείλεται η κατασκευή πολλών από τα σημαντικά μνημεία που κοσμούσαν την Αρχαία Αθήνα, με εκείνα της Ακρόπολης να διατηρούν εξέχουσα θέση ανάμεσά τους.

Ο *Περικλής* υπήρξε μεγάλος υποστηρικτής της δημοκρατίας και της ελευθερίας του λόγου και ως αποτέλεσμα, κατά την εποχή του, τέθηκαν οι βάσεις του λεγόμενου Δυτικού Πολιτισμού. Και με μία σειρά νόμων, υποστήριξε τις λαϊκές μάζες και τις βοήθησε να αποκτήσουν περισσότερα δικαιώματα σε βάρος της αριστοκρατικής τάξης στην οποία ανήκε κι ο ίδιος. Οι φιλοδημοκρατικές του θέσεις αποτυπώνονται καλύτερα στον περίφημο «Επιτάφιο Λόγο» του προς τιμήν

των πεσόντων του πρώτου έτους του Πελοποννησιακού Πολέμου.

Στην κλασική εποχή έχουμε την ανάπτυξη της δραματουργίας με πιο σημαντικούς δραματουργούς τον Αισχύλο, τον Σοφοκλή και τον Ευριπίδη και κωμωδιογράφο τον Αριστοφάνη.

Και η ανάπτυξη της γλυπτικής είχε σημαντικούς εκπροσώπους, όπως τον Φειδία, τον Πραξιτέλη και τον Λύσιππο.

Μεγάλοι ιστορικοί, οι οποίοι περιέγραψαν την εποχή τους και τα σημαντικά γεγονότα, ήταν ο Ηρόδοτος, ο Θουκυδίδης και ο Ξενοφών.

Τότε έζησαν και οι μεγάλοι φιλόσοφοι: Πλάτων, Αριστοτέλης και Σωκράτης.

Α΄ Πελοποννησιακός Πόλεμος (431-421 π.Χ.)

Μετά τη λήξη των Περσικών Πολέμων, οι πόλεις-κράτη της Αθήνας και της Σπάρτης είχαν ηγεμονικό ρόλο στην Ελλάδα: η Σπάρτη στην ξηρά και η Αθήνα στη θάλασσα με αποτέλεσμα να κυριαρχήσει στο εμπόριο. Στην Αθήνα ξεκίνησε το 461 π.Χ., η χρυσή εποχή του Περικλή, με το χτίσιμο του Παρθενώνα και τη μεγάλη πολιτιστική, οικονομική και πνευματική ανάπτυξη της Αθήνας.

Οι Αθηναίοι, με πρόταση του Περικλή, περιέφραξαν τον Πειραιά και τον ένωσαν με την Αθήνα με τα Μακρά Τείχη. Η κίνηση αυτή προκάλεσε τη ρήξη στις σχέσεις της Αθήνας με τη Σπάρτη.

Στην πρώτη φάση του πολέμου (που άρχισε το 431 π.Χ.) δόθηκε από τους ιστορικούς το όνομα του βασιλιά της Σπάρτης Αρχίδαμου, ο οποίος ήταν επικεφαλής των πελοποννησιακών δυνάμεων που κατέλαβαν την Αττική –όχι όμως και την Αθήνα– στα πρώτα έτη του πολέμου. Ο Αρχίδαμος εμφανίστηκε στην Αττική στα τέλη Μαΐου και άρχισε την ερήμωσή της, ενώ οι Αθηναίοι κλείστηκαν στα Μακρά Τείχη, αποφεύγοντας την αντιπαράθεση με το πεζικό των Πελοποννησίων και περιορίζοντας τις επιθετικές τους κινήσεις στο ναυτικό. Στο τέλος του πρώτου έτους, κατά την ταφή των νεκρών Αθηναίων, εκφωνήθηκε και ο «Επιτάφιος του Περικλή».

Την άνοιξη του 430 π.Χ. η Αθήνα δέχτηκε ένα απρόσμενο χτύπημα – τον λοιμό των Αθηνών, παράλληλα με την καταστροφή της καλλιεργήσιμης γης από τους Πελοποννησίους. Επρόκειτο μάλλον για τυφοειδή πυρετό, ο οποίος αποδεκάτισε κυριολεκτικά την πόλη στα περίπου 5 χρόνια που διήρκεσε. Το 429 π.Χ. υπέκυψε και ο Περικλής.

Παρότι ο πόλεμος ήταν αμφίρροπος, είχαν ανάγκη από μια ανάπαυλα και οι δύο πλευρές. Αθήνα και Σπάρτη υπέγραψαν την άνοιξη του 421 π.Χ. τη Νικίειο ειρήνη, η οποία συμφωνήθηκε να έχει διάρκεια μισού αιώνα.

Η Σικελική Εκστρατεία (415-413 π.Χ.)

Ο Αλκιβιάδης, πολιτικός της Αθήνας με πολλές ικανότητες και υπέρμετρες φιλοδοξίες, χρησιμοποιώντας ως πρόφαση τον πόλεμο δύο Σικελικών πόλεων, έπεισε την Εκκλησία του Δήμου, παρά τις αντιρρήσεις του Νικία, να οργανώσει μεγάλη εκστρατεία στη Σικελία με το πρόσχημα της αποστολής βοήθειας προς τους φίλους της Αθήνας. Η εκστρατεία τελείωσε μετά από ολική καταστροφή του Αθηναϊκού στόλου και από προδοσία του Αλκιβιάδη στους Σπαρτιάτες.

Β΄ Πελοποννησιακός Πόλεμος (413-404 π.Χ.)

Η οχύρωση της Δεκέλειας από τους Σπαρτιάτες είχε καταστρεπτικά αποτελέσματα για τους Αθηναίους, που έχασαν έτσι την ύπαιθρο. Το 411 οι αποτυχίες των δημοκρατικών προκάλεσαν ολιγαρχικό πραξικόπημα, αλλά την επόμενη χρονιά η Αθήνα επανήλθε στη δημοκρατία. Το 406 π.Χ. ο πόλεμος μεταφέρθηκε προς το Βόρειο Αιγαίο. Και το 405 π.Χ. ο Σπαρτιάτης Λύσανδρος στους Αιγός Ποταμούς (στον Ελλήσποντο) κυρίευσε με έξυπνο στρατηγικό τέχνασμα τα αθηναϊκά πλοία, γεγονός που συντέλεσε στην ολοκληρωτική ήττα των Αθηναίων. Μετά από αυτό, ο στόλος της Σπάρτης απέκλεισε την Αθήνα από τη θάλασσα και, μέσω της οχυρωμένης Δεκέλειας, από την ξηρά. Η πολιορκία εξάντλησε τους Αθηναίους οι οποίοι, το 404 π.Χ., παραδόθηκαν και ζήτησαν ειρήνη. Οι Σπαρτιάτες δέχτηκαν να συνάψουν ειρήνη με την προϋπόθεση να κατεδαφιστούν τα Μακρά τείχη και τα τείχη του Πειραιά και οι Αθηναίοι να ακολουθούν τους Σπαρτιάτες και να έχουν τους ίδιους εχθρούς και φίλους.

Η Σπαρτιατική ηγεμονία στον τότε ελλαδικό χώρο τελείωσε το 371 π.Χ. με την ήττα των Σπαρτιατών από τους Θηβαίους στη μάχη στα Λεύκτρα της Βοιωτίας.

Μακεδονική κυριαρχία (338-323 π.Χ.)

Η άνοδος της Μακεδονίας, από ένα μικρό βασίλειο στο περιθώριο των υποθέσεων των τυπικών ελληνικών πόλεων-κρατών σε ένα που κατέληξε να εξουσιάζει την τύχη ολόκληρου του Ελληνιστικού κόσμου, συνέβη επί της βασιλείας του **Φιλίππου Β΄**. Με τον καινοτόμο μακεδονικό στρατό νίκησε τις παλιές δυνάμεις της Αθήνας και της Θήβας στην αποφασιστική Μάχη της Χαιρώνειας (338 π.Χ.) και τις υπέταξε ενώ διατηρούσε υπό έλεγχο τη Σπάρτη.

Στη φωτογραφία ο Λέων της Χαιρώνειας που πιθανότατα εγέρθηκε από τους Θηβαίους στη μνήμη των νεκρών τους.

Ο Φίλιππος Β΄ ο Μακεδών (382 - 336 π.Χ.) ήταν Έλληνας βασιλιάς του Βασιλείου της Μακεδονίας από το 359 π.Χ. μέχρι τη δολοφονία του από τον Πausανία, το 336 π.Χ. Ήταν ο πατέρας του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

Ο **Μέγας Αλέξανδρος** γεννήθηκε το 356 π.Χ. στην Πέλλα, πρωτεύουσα του Μακεδονικού κράτους. Μικρός διδάχτηκε αριθμητική, γεωμετρία, μουσική και ασχολήθηκε ιδιαίτερα με την ιππασία. Αργότερα, ο Φίλιππος ανέθεσε τις σπουδές του γιου του στον Αριστοτέλη, ο οποίος του δίδαξε ιστορία, αστρονομία, γεωγραφία, ιατρική, φιλολογία και πολιτικές επιστήμες. Η μαθητεία κοντά στον μεγάλο φιλόσοφο έπαιξε καθοριστικό ρόλο στον χαρακτήρα του νεαρού Αλέξανδρου.

Αυτή την περίοδο, όπως λέγεται, ο Αλέξανδρος απέκτησε τον Βουκεφάλα από έναν φίλο του Φιλίππου. Οι παρευρισκόμενοι στο παλάτι του Φιλίππου θαύμασαν και προσπάθησαν να δαμάσουν τον Βουκεφάλα, όμως ο ένας μετά τον άλλον αποτύγχανε να δαμάσει το

άλογο. Ο νεαρός Αλέξανδρος κατάλαβε ότι το άλογο τρόμαζε όταν έβλεπε τον ίσκιο του, έτσι με τη χρήση των χαλιναριών γύρισε το κεφάλι του Βουκεφάλα προς τον ήλιο, ώστε να μην βλέπει τον ίσκιο του και τελικά τον ηρέμησε.

Το 340 π.Χ., σε ηλικία 16 χρόνων, άρχισε να παίρνει ενεργό μέρος στην πολιτική ζωή της Μακεδονίας. Κατά τις εκστρατείες του, ο Φίλιππος εμπιστευόταν τη διοίκηση της Μακεδονίας στον Αλέξανδρο. Κατά τη μάχη της Χαιρώνειας, το 338 π.Χ., ο Αλέξανδρος ήταν επικεφαλής του ιππικού. Μετά από την ήττα των Αθηναίων πήγε στην Αθήνα ως αντιπρόσωπος του πατέρα του. Όταν δολοφονήθηκε ο Φίλιππος, ο Αλέξανδρος ήταν μόνο 20 ετών. Η θέση του βρισκόταν σε κίνδυνο. Ωστόσο, επέδειξε εκπληκτική αποφασιστικότητα, ταχύτητα στις ενέργειες και πολιτική σκέψη, αντιμετωπίζοντας μέσα σε ένα χρόνο τις αντιδράσεις των υπόλοιπων ελληνικών δυνάμεων και τις εξεγέρσεις των βόρειων γειτόνων του.

Μετά από πολλές διπλωματικές και πολεμικές ενέργειες εναντίον πόλεων που τον αμφισβητούσαν, το φθινόπωρο του 336 π.Χ. το Συνέδριο της Κορίνθου τον ανακήρυξε, όπως είχε ανακηρύξει παλιότερα και τον Φίλιππο, «στρατηγό αυτοκράτορα της Ελλάδος» για την εναντίον των Περσών εκστρατεία.

Το συνέδριο καθόρισε και τη συνεισφορά κάθε πόλης στην εκστρατεία της Ασίας, οι σχετικές λεπτομέρειες όμως δεν έχουν διασωθεί. Απόφαση όμως του συνεδρίου ήταν και η αυτονομία των ελληνικών πόλεων-κρατών που μετείχαν σε αυτό.

Κατά τον Πλούταρχο, όταν ο Αλέξανδρος βρέθηκε στην Κόρινθο, επικεφαλής του πανελληνίου συνεδρίου, το 336 π.Χ., θέλησε να γνωρίσει τον κυνικό φιλόσοφο Διογένη. Όταν τον ρώτησε αν χρειάζεται κάτι, ο φιλόσοφος του έδωσε την αδιανόητη απάντηση «παραμέρισε λίγο γιατί μου κρύβεις τον ήλιο». Φεύγοντας ο Αλέξανδρος είπε στην ακολουθία του το περίφημο: «Αν δεν ήμουν ο Αλέξανδρος, θα ήθελα να ήμουν ο Διογένης».

Ωστόσο πολλοί νεότεροι ιστορικοί αμφισβητούν την ιστορικότητα αυτού του γεγονότος.

Οι εκστρατείες

Η ιδέα της εκστρατείας στην Ασία εναντίον των Περσών είχε ήδη διατυπωθεί από τον Αθηναίο ρήτορα Ισοκράτη, θεωρητικό της πανελληνίας κατά της Ασίας εκστρατείας. Ο Φίλιππος ήταν αποφασισμένος γι' αυτήν, και είχε προπαγανδίσει με επιτυχία την ιδέα της τιμωρίας των Περσών, για όσα διέπραξαν κατά της Ελλάδος στους Περσικούς πολέμους. Επιπλέον, οι αντιδράσεις των ελληνικών πόλεων μετά τον θάνατο του Φιλίππου έδειξαν πως η ενότητα της Ελλάδας, υπό τη μακεδονική ηγεμονία, δεν θα μπορούσε να διατηρηθεί χωρίς έναν πανελλήνιο στόχο όπως η εκστρατεία κατά των Περσών.

Έτσι ο Αλέξανδρος ξεκίνησε, περνώντας από τον Ελλήσποντο, και αφού τέλεσε θυσίες και επισκέφτηκε την Τροία, άρχισε να απελευθερώνει τις πόλεις της Μικράς Ασίας. Μετά τη μάχη του Γρανικού και την απελευθέρωση πολλών πόλεων έφτασε στο Γόρδιον, όπου έλυσε τον Γόρδιο δεσμό. Σύμφωνα με τον τότε θρύλο, όποιος έκανε κάτι τέτοιο θα κατακτούσε ολόκληρη την Ασία. Ο Γόρδιος δεσμός ήταν ένας περίπλοκος κόμπος στο άρμα του πατέρα του Μίδα. Ο τρόπος με τον οποίο ο Αλέξανδρος τον έλυσε παραμένει μυστήριο. Η πιο διαδεδομένη άποψη υποστηρίζει ότι έκοψε τον δεσμό με το σπαθί του, αναφωνώντας: «Ό,τι δεν λύνεται κόβεται».

Στις Ιωνικές πόλεις που κατέκτησε, κατάργησε τα ολιγαρχικά και τυραννικά πολιτεύματα που είχαν επιβάλει οι Πέρσες και εγκατέστησε δημοκρατίες.

Την άνοιξη του 333 π.Χ. ο Αλέξανδρος κατέλαβε την Καππαδοκία και προωθήθηκε προς τις Κιλικίες πύλες. Ο Δαρείος Γ΄ συγκέντρωσε τεράστιες δυνάμεις στη Βαβυλώνα, με διοικητή τον ίδιο, και κινήθηκε προς την Κιλικία εναντίον του Αλέξανδρου. Η μάχη δόθηκε στην αμμώδη πεδιάδα της Ισού. Ο Αλέξανδρος κατόρθωσε να

ανοίξει ρήγμα στην παράταξη του περσικού στρατού και το ιππικό του, με επικεφαλής τον ίδιο, πραγματοποίησε πλευρική επίθεση και βρέθηκε στα νώτα του Δαρείου Γ΄. Ο Δαρείος Γ΄ τράπηκε σε φυγή, αφήνοντας στα χέρια του νικητή τη σκηνή, τη μητέρα, τη σύζυγό του και πολλά λάφυρα.

Μετά τη νίκη του στην Ισσό, η προέλαση συνεχίστηκε με την υποταγή των φοινικικών πόλεων. Στη συνέχεια υπέταξε την Παλαιστίνη και προχώρησε προς την Αίγυπτο, η οποία ήταν υπό την κυριαρχία των Περσών την εποχή εκείνη, όπου έγινε δεκτός ως ελευθερωτής. Πριν την αναχώρησή του από την Αίγυπτο ίδρυσε στο Δέλτα του Νείλου μια νέα πόλη που ονόμασε Αλεξάνδρεια. Η πόλη έγινε σπουδαίο εμπορικό και πολιτιστικό κέντρο της Μεσογείου.

Αφού ο Αλέξανδρος έφυγε από την Αίγυπτο προχώρησε προς το κέντρο της Περσίας. Το 331 π.Χ. δόθηκε η μάχη στα Γαυγάμηλα που ήταν η τελευταία, μεγαλύτερη και πιο αποφασιστική μάχη του Μεγάλου Αλεξάνδρου κατά του Δαρείου Γ΄.

Στη συνέχεια ο Αλέξανδρος κατέλαβε τη Βαβυλώνα, της οποίας ανοικοδόμησε τα ιερά που είχε γκρεμίσει ο Ξέρξης.

Από τη Βαβυλώνα, ο Αλέξανδρος πήγε στα Σούσα, μια από τις πρωτεύουσες των Αχαιμενιδών, και πήρε το θησαυροφυλάκιό της. Έστειλε το μεγαλύτερο μέρος του στρατού του στην περσική τελετουργική πρωτεύουσα της Περσέπολης. Ο ίδιος ο Αλέξανδρος πήρε επιλεγμένα στρατεύματα στην απευθείας διαδρομή του προς την πόλη προτού η φρουρά της

προλάβει να πάρει το θησαυροφυλάκιο. Τελικά η Περσέπολη καταστράφηκε.

Ο Μέγας Αλέξανδρος συνέχισε την καταδίωξη του Δαρείου. Η καταδίωξη συνεχίστηκε ακόμη και μέσα στην άνυδρη έρημο, με ολονύκτιες πορείες. Όταν πρόφτασε τους Βακτρίους, εκείνοι τράπηκαν σε φυγή αφού τραυμάτισαν θανάσιμα τον Δαρείο και τον εγκατέλειψαν. Ο Αλέξανδρος έστειλε το σώμα του Δαρείου Γ' για να ταφεί με βασιλικές τιμές και τα τοπικά έθιμα στην Περσέπολη.

Στη συνέχεια ο Μέγας Αλέξανδρος κατάργησε τις διάφορες σατραπείες τις Περσίας και ίδρυσε νέες πόλεις, τις πρώτες σε Ασιατικό έδαφος, με σημαντική επιλογή των θέσεών τους. Και άρχισε να προετοιμάζει την εισβολή στην Ινδία.

Πριν από την εκστρατεία, το 327 π.Χ., παντρεύτηκε τη Ρωξάνη (όνομα που σημαίνει αστέρι), η οποία είχε πατέρα τον πολέμαρχο Οξυάρτη. Πιθανώς ο γάμος τους να είχε πολιτική σκοπιμότητα για τον εξευμενισμό των Βακτρικών Σατραπιών αλλά ο Αλέξανδρος είχε δηλώσει ερωτευμένος. Η Ρωξάνη τον συνόδευσε στην εκστρατεία του στην Ινδία και γέννησε τον γιο τους Αλέξανδρο Δ' μετά τον θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου στη Βαβυλώνα το 323 π.Χ.

Την άνοιξη του 326 π.Χ. ο στρατός του Αλέξανδρου πέρασε τον Ινδό ποταμό μέσω μεγάλης γέφυρας που είχε κατασκευαστεί για τον σκοπό αυτό και θεωρείται τεχνικό κατόρθωμα. Στη συνέχεια έδωσε τη μεγάλη μάχη δίπλα στον Υδάσπη, παραπόταμο του Ινδού. Οι Μακεδόνες αντιμετώπισαν το ιππικό του Πώρου και τελικά κατάφεραν να υπερिशύσουν στην πρωτόγνωρη

γι' αυτούς μάχη εναντίον μεγάλου αριθμού ελεφάντων, κερδίζοντας δύσκολη και σπουδαία νίκη. Στις όχθες του Υδάσπη ίδρυσε δύο πόλεις, τη Νίκαια και τη Βουκεφάλα (προς τιμή του αλόγου του που πέθανε εκεί).

Τελικά ο Αλέξανδρος έφτασε στις εκβολές του Ινδού, στην πόλη Πάτταλα. Οι κάτοικοί της είχαν φύγει, αλλά οι περισσότεροι από αυτούς πείστηκαν τελικά να γυρίσουν. Ο Αλέξανδρος ήθελε να μετατρέψει την πόλη σε ναυτική βάση και γι' αυτό έδωσε εντολή να οχυρωθεί με ακρόπολη και να κατασκευαστούν πηγάδια και ναύσταθμος με ναυπηγείο.

Την άνοιξη του 324 π.Χ. ο Αλέξανδρος άρχισε να επιστρέφει. Έκανε γιορτές στα Σούσα για την ολοκλήρωση της κατάκτησης της Περσίας. Οργάνωσε μικτούς γάμους Μακεδόνων με Περσίδες και ο ίδιος πήρε ως δεύτερη σύζυγο τη Στάτειρα Γ', την κόρη του Δαρείου Γ'. Εξόφλησε τα χρέη των Ελλήνων στρατιωτών του και μοίρασε δώρα και τιμές σε όσους είχαν ανδραγαθήσει.

Ο Αλέξανδρος επέστρεψε στη Βαβυλώνα και άρχισε να οργανώνει τον περίπλου καθώς και την κατάκτηση της ηπειρωτικής Αραβίας, και κατόπιν την εξερεύνηση των ακτών της Βόρειας Αφρικής στην οποία είχε τη βάση του το ισχυρό κράτος της Καρχηδόνας. Επιπλέον, είχε σχεδιάσει την ανέγερση εξαιρετικά μεγαλεπήβολων και δαπανηρών κτισμάτων και ναών, καθώς και την κατασκευή ενός τεράστιου στόλου στην Αλεξάνδρεια, ποσοτικά κατά τα πρότυπα του Τρωικού πολέμου, τα έργα αυτά όμως ακυρώθηκαν μετά τον θάνατό του λόγω του μεγάλου κόστους τους.

Ο Μέγας Αλέξανδρος πέθανε το 323 π.Χ. σε ηλικία 32 χρόνων.

Ο θάνατος του Μεγάλου Αλεξάνδρου αλλά και τα γεγονότα γύρω από τον θάνατό του, τα οποία ακολούθησαν, αποτελούν αντικείμενο συζητήσεων για τους ιστορικούς. Ακαδημαϊκοί υποστηρίζουν ότι ο θάνατος του Αλεξάνδρου προήλθε από αλκοολική ηπατική νόσο, πυρετό και

δηλητηρίαση από στρυχνίνη, αλλά λίγα στοιχεία υποστηρίζουν αυτές τις εκδοχές. Σύμφωνα με την έκθεση της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Μέριλαντ, η οποία δημοσιεύτηκε το 1998, ο Αλέξανδρος πιθανότατα πέθανε από τυφοειδή πυρετό. Στην αρχαία Βαβυλώνα η ελονοσία και ο τυφοειδής πυρετός ήταν συνηθισμένες ασθένειες. Την εβδομάδα πριν από τον θάνατό του, ιστορικές μαρτυρίες αναφέρουν ότι ο Αλέξανδρος εκδήλωνε ρίγη, ιδρώτες, εξάντληση και υψηλό πυρετό, τυπικά συμπτώματα διαφόρων μολυσματικών ασθενειών, συμπεριλαμβανομένου του τυφοειδούς πυρετού.

Ο τάφος του Μεγάλου Αλεξάνδρου, και συγκεκριμένα η αναζήτηση και ο εντοπισμός της τοποθεσίας του, αποτελεί ένα διαρκές αρχαιολογικό και ιστορικό αίνιγμα, με τις έρευνες να είναι συνεχείς από την ύστερη αρχαιότητα όταν και τα ίχνη του χάθηκαν. Σύντομα μετά τον θάνατο του Αλεξάνδρου στη Βαβυλώνα το 323

π.Χ., η κατοχή της σορού του έγινε αντικείμενο έντονων διαπραγματεύσεων μεταξύ των διαδόχων της αυτοκρατορίας. Ενώ η Βαβυλώνα θα μπορούσε αρχικά να θεωρηθεί ως μια λογική τοποθεσία για τη ταφή του Αλέξανδρου, αφού την είχε αναγάγει σε πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας του, υπήρξε μερίδα των αξιωματικών του οι οποίοι υποστήριξαν πως θα έπρεπε να ταφεί στο βασιλικό νεκροταφείο στις Αιγές (σημερινή Βεργίνα) όπως και ο πατέρας του Φίλιππος Β΄ καθώς και όλοι οι προκάτοχοι της συγκεκριμένης βασιλικής δυναστείας. Ο σορός, όμως, αρπάχτηκε κατά την πορεία της πομπής προς τη Μακεδονία, με παρέμβαση του Πτολεμαίου, ο οποίος απέκτησε και μετέφερε το σώμα στην Πτολεμαϊκή πλέον Αίγυπτο την οποία διοικούσε. Τα ιστορικά στοιχεία που έχουν διασωθεί ως σήμερα, αναφέρουν πως η Αλεξάνδρεια είναι η τελευταία γνωστή τοποθεσία της σορού του.

Η ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Με τον όρο «ελληνιστική περίοδος» αναφέρεται η χρονική περίοδος της αρχαίας ελληνικής ιστορίας από το 323 π.Χ. ως το 30 π.Χ., δηλαδή από τον θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου μέχρι τον θάνατο της Κλεοπάτρας VII. Ο χώρος εξάπλωσης του ελληνισμού την περίοδο αυτή είναι εκείνος που δημιουργήθηκε με την εκστρατεία του Αλεξάνδρου.

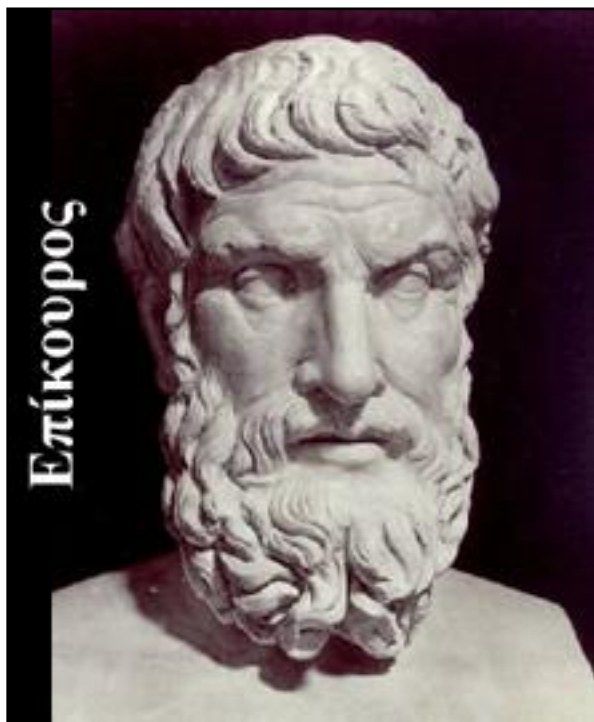
Ήταν μία περίοδος ανανέωσης, κατά την οποία οι Έλληνες συναντούν τους πολιτισμούς της Ανατολής (αιγυπτιακός, μεσοποταμιακός, περσικός, ινδικός, φοινικικός, συριακός κ.ά.) με τους οποίους βρίσκονται σε διαρκή αλληλεπίδραση, από την οποία προκύπτει η έννοια ελληνιστικός. Η ελληνιστική κοινή, δηλαδή τα απλοποιημένα ελληνικά κυριαρχούν σε όλη την

ανατολική Μεσόγειο και αναδεικνύονται σε διεθνή γλώσσα της εποχής αυτής. Είναι η εποχή των μεγάλων ελληνιστικών μοναρχιών και των συμπολιτειών, αλλά και της παρακμής του πολιτικού συστήματος που είχε κυριαρχήσει και ακμάσει στην μητροπολιτική Ελλάδα και στις αποικίες της για περίπου πέντε αιώνες, της πόλης-κράτους. Την περίοδο αυτή τα πολιτεύματα που κυριαρχούν είναι βασιλεία ή δυναστεία στα όρια των ελληνιστικών βασιλείων, ενώ η ανατολική Μεσόγειος γίνεται ο χώρος δράσης και κυριαρχίας της Ρώμης, με χρονική τομή το 202 π.Χ. έτος λήξης του Β' καρχηδονιακού πολέμου.

Η Αθήνα διατήρησε τη θέση της ως η πιο διάσημη έδρα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ιδιαίτερα στους τομείς της φιλοσοφίας και της ρητορικής, με σημαντικές βιβλιοθήκες και φιλοσοφικές σχολές. Η Αλεξάνδρεια είχε το μνημειακό μουσείο (ένα ερευνητικό κέντρο) και τη Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας που υπολογίζεται ότι είχε 700.000 τόμους.

Η ταύτιση των τοπικών θεών με παρόμοιες ελληνικές θεότητες ενθάρρυνε την οικοδόμηση ναών ελληνικού τύπου και ο ελληνικός πολιτισμός στις πόλεις σήμαινε ότι κτίρια όπως τα γυμνάσια και τα θέατρα έγιναν κοινά.

Η άνοδος της φιλοσοφίας και των επιστημών είχε απομακρύνει τους θεούς από πολλούς από τους παραδοσιακούς τομείς τους, όπως τον ρόλο τους στην κίνηση των ουράνιων σωμάτων και τις φυσικές καταστροφές. Οι σοφιστές διακήρυξαν την κεντρική θέση του ανθρωπισμού και του αγνωστικισμού. Η άποψη ότι οι θεοί ήταν απλώς αρχαίοι βασιλιάδες και ήρωες έγινε δημοφιλής. Ο φιλόσοφος Επίκουρος προώθησε μια άποψη για αδιάφορους θεούς που ζουν μακριά από το ανθρώπινο βασίλειο. Η αποθέωση των ηγεμόνων έφερε επίσης στη γη την ιδέα της θεότητας. Ενώ φαίνεται ότι υπήρξε σημαντική μείωση της θρησκευτικότητας στις μορφωμένες τάξεις.

Η μαγεία ήταν διαδεδομένη – συνέχεια από παλαιότερες εποχές. Σε όλον τον ελληνιστικό κόσμο οι άνθρωποι συμβουλευόνταν χρησμούς και χρησιμοποιούσαν ειδώλια για να αποτρέψουν την κακοτυχία ή για να κάνουν ξόρκια. Αναπτύχθηκε επίσης σε αυτήν την εποχή το περίπλοκο σύστημα της αστρολογίας, το οποίο προσπαθούσε να καθορίσει τον χαρακτήρα και το μέλλον ενός ατόμου με βάση τις κινήσεις του ήλιου, της σελήνης και των πλανητών.

Η αστρολογία συνδέθηκε με τη λατρεία της θεάς Τύχης, η οποία αυξήθηκε σε δημοτικότητα κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου.

Η ελληνιστική περίοδος είδε την άνοδο της Νέας Κωμωδίας, με τα λίγα αντιπροσωπευτικά κείμενα που σώθηκαν να είναι αυτά του Μένανδρου. Μόνο ένα έργο, «ο Δύσκολος», σώζεται ολόκληρο. Οι πλοκές αυτής της νέας ελληνιστικής κωμωδίας ήταν πιο οικιακές και τυπολατρικές, οι στερεοτυπικοί χαρακτήρες, όπως οι σκλάβοι, έγιναν πιο σημαντικοί, η γλώσσα ήταν η καθομιλούμενη και τα κύρια μοτίβα περιλάμβαναν τη φυγή, τον γάμο, τον ρομαντισμό και την τύχη.

Στα Μαθηματικά, οι ελληνιστικοί επιστήμονες βασίστηκαν στη δουλειά μαθηματικών από την προηγούμενη γενιά. Ο Ευκλείδης, του οποίου τα «Στοιχεία» έγιναν το πιο σημαντικό εγχειρίδιο στα δυτικά μαθηματικά μέχρι τον 19ο αιώνα, παρουσίασε αποδείξεις για το Πυθαγόρειο Θεώρημα, και για το άπειρο των πρώτων αριθμών.

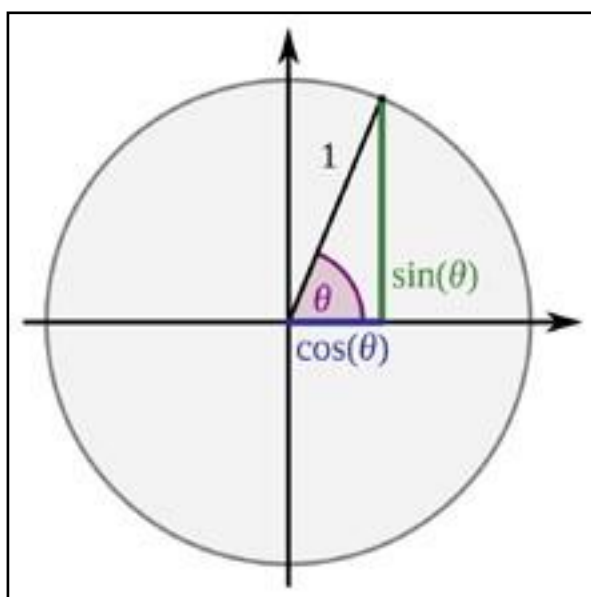

Ο Αρχιμήδης ο Συρακούσιος ήταν αρχαίος Έλληνας μαθηματικός, μηχανικός, φυσικός, εφευρέτης και αστρονόμος. Αναγνωρίζεται ως μία από τις μεγαλύτερες μαθηματικές ιδιοφυΐες όλων των εποχών και ένας από τους λαμπρότερους επιστήμονες της κλασικιστικής αρχαιότητας. Η παρακαταθήκη του στη φυσική είναι, μεταξύ άλλων, οι βάσεις της υδροστατικής, της στατικής και μια εξήγηση της αρχής του μοχλού. Πιστώνεται με τον σχεδιασμό καινοτόμων μηχανών, συμπεριλαμβανομένων των πολιορκητικών μηχανών και των αντλιών με κοχλία που φέρουν το όνομά του.

Ο Ερατοσθένης ο Κυρηναίος ήταν αρχαίος Έλληνας μαθηματικός, γεωγράφος, αστρονόμος, γεωδαίτης, μουσικός, ποιητής, ιστορικός, φιλόλογος και συγγραφέας, ο οποίος είναι ο πρώτος άνθρωπος στην ιστορία που υπολόγισε το μέγεθος της Γης και κατασκεύασε ένα σύστημα συντεταγμένων με παράλληλους και μεσημβρινούς. Επίσης, κατασκεύασε και έναν χάρτη του κόσμου, όπως τον θεωρούσε.

Ο Ίππαρχος ο Ρόδιος ήταν Έλληνας αστρονόμος, γεωγράφος, χαρτογράφος και μαθηματικός που γεννήθηκε στη Νίκαια της Βιθυνίας στη Μικρά Ασία και έζησε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του στη Ρόδο όπου έκανε και τις περισσότερες παρατηρήσεις του και πέθανε. Θεωρείται ο ιδρυτής της τριγωνομετρίας, αλλά είναι πιο διάσημος για την ανακάλυψη της μετάπτωσης των ισημεριών. Θεωρείται επίσης ως ο «πατέρας της Αστρονομίας».

Η τέχνη αναπτύχθηκε ιδιαίτερα στην ελληνιστική περίοδο. Είναι πολύ γνωστά τα έργα: η Αφροδίτη της Μύλου και η Νίκη της Σαμοθράκης.

Καθώς και ο Λαοκόων με τους γιους του.

Σε όλη την ελληνιστική περίοδο, πολλά αθλήματα ασκήθηκαν και προωθήθηκαν στις διάφορες πόλεις και βασιλεια της εποχής. Το κυνήγι ήταν τόσο το αγαπημένο χόμπι των Μακεδόνων βασιλιάδων και ευγενών εκείνης της εποχής όσο και το αγαπημένο θέμα για ζωγραφική και μωσαϊκά.

Η βασιλεία της Κλεοπάτρας Ζ' σηματοδοτεί το τέλος της ελληνιστικής και την αρχή της Ρωμαϊκής περιόδου στην ανατολική Μεσόγειο. Η Κλεοπάτρα μολονότι ήταν ικανή και δαιμόνια μονάρχης έμεινε διάσημη κυρίως γιατί κατόρθωσε να γοητεύσει δύο από τους ισχυρότερους άνδρες της εποχής της, τον Ιούλιο Καίσαρα και τον Μάρκο Αντώνιο, αλλά και για την ομορφιά και το τραγικό της τέλος.